

جغرافیا و روابط انسانی، تابستان ۱۴۰۵، دوره ۹ شماره ۲، صص ۵۳-۳۸

بررسی نقش مردم در حفاظت از اصول پایداری اقتصاد در برابر تهدیدات بیرونی (مطالعه موردی استان همدان)

جلال پاینده منزهی^۱، علی اکبر تقیلو^{۲*}، وحید محمد نژاد

۱-دانش آموخته جغرافیا - برنامه ریزی آمایش سرزمین - دانشگاه ارومیه - ایران a.taghiloo@urmia.ac.ir

۲-استاد گروه جغرافیای دانشگاه ارومیه - ایران

۳-دانشیار گروه جغرافیای دانشگاه ارومیه - ایران

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۱۱/۲۴

تاریخ بازنگری: ۱۴۰۳/۱۰/۰۲

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۹/۰۷

چکیده

نقش مشارکت مردمی و رابطه متقابل دولت و مردم در مدیریت از عوامل مهمی است که باید در هر برنامه‌های توسعه مورد توجه قرار گیرد. لذا هدف تحقیق بررسی اثرات و زمینه‌های مشارکت در پایدار سازی اقتصادی در برابر تهدیدات اقتصادی است. روش تحقیق توصیفی و تحلیل بوده و حجم نمونه ۳۵۰ نفر در استان همدان بودن است. برای نمونه گیری از روش نمونه گیری نیز تصادفی ساده استفاده شده است. روش جمع آوری اطلاعات اسنادی و میدانی، و ابزار جمع آوری اطلاعات پرسشنامه محقق ساخته در طیف لیکرت بوده است. نتایج تحقیق نشان می‌دهد که در بین عوامل مربوط به مشارکت نیز ایجاد تشکل‌های مردمی با سطح معنی‌داری ۰/۵۸۵ و استفاده از سرمایه‌های کوچک برای پروژه‌های بزرگ با ۰/۲۱۳ به‌عنوان عوامل تأثیرگذار در فرایند مشارکت اقتصادی می‌باشند. در بین متغیرها بیشترین ارتباط مربوط به مؤلفه پایداری و مشارکت است که همبستگی آن‌ها ۰/۲۸۴ به‌دست آمده است. نتایج تأثیر مشارکت بر پایداری نیز به این صورت است که ضریب همبستگی چندگانه برابر ۰/۳۴۹ است که همبستگی ضعیف بین دو مؤلفه‌ی پایداری و مشارکت را نشان می‌دهد و حدود ۳۴ درصد از متغیرها می‌تواند توسط خط رگرسیونی تبیین شود. **کلید واژه‌ها:** مشارکت، تهدیدات بیرونی، پایداری اقتصادی، همدان.

مقدمه

توسعه پایدار نه فقط بهبود نسل حاضر بلکه نسل‌های آینده را نیز در نظر دارد (زیاری، ۱۳۸۷). توسعه پایدار دارای سه بعد زیست‌محیطی، اقتصادی و اجتماعی است که علیرغم وزن تعیین‌کننده مباحث زیست‌محیطی در توسعه پایدار، لیکن پایداری اقتصادی و اجتماعی نیز مدنظر است. در واقع شرایط جامع پایداری زمانی فراهم می‌شود که مجموعه‌ای از پایداری اجتماعی باهدف عدالت اجتماعی، پایداری اقتصادی (باهدف بقای اقتصادی و پایداری زیست‌محیطی) (باهدف تعادل اکولوژیک) به وجود آید (رئیس‌ی و انانی، ۱۳۹۵: ۲). در ادبیات اقتصاد، مفهوم توسعه به‌طور مکرر مورد استفاده قرار گرفته است اما هنوز از چارچوب مفهومی و کمی دقیقی برخوردار نمی‌باشد. در واقع تعریفی که توافق عمومی در مورد آن وجود داشته باشد ارائه نشده است (کلانتری، ۱۳۹۰، ۲۵). برای رسیدن به توسعه‌ای متعادل و همه‌جانبه که منجر به بهبود زندگی همه زندگی انسان‌ها شود نیاز به برنامه‌ریزی مناسب و بهینه در سطح ملی و منطقه‌ای (کارگر و سرور، ۱۳۹۰، ۲۹، وظیفه‌شناس و همکاران، ۱۳۹۴: ۴۶) برای پایداری اقتصاد می‌باشد. پایداری اقتصادی از ایجاد درآمد و ثبات آن برای افراد جامعه بدون کاهش و زوال سرمایه‌ها و ذخایر بدست می‌آید. به عبارت دیگر اقتصاد زمانی پایدار است که به پایداری نظام‌های طبیعی، اجتماعی و انسانی آسیب وارد نکند (رئیس‌ی و انانی، ۱۳۹۵: ۱۷). همچنین پایداری اقتصادی پیشرفت و کارایی بیشتر، رشد، بهره‌وری، تخصیص بهتر و بهینه و مدیریت کارتر منابع، و پایداری تغذیه‌ای و خوداتکایی می‌باشد (شریف‌زاده و همکاران، ۱۳۹۳). لذا سنجش پایداری به‌عنوان ابزار کارآمد برای دستیابی به توسعه پایدار و بهبود اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی و زندگی انسان همواره با پیچیدگی‌های زندگی انسانی درگیر است. این پیچیدگی ناشی از تعامل عناصر مورد مطالعه با یکدیگر و با محیط است. بر اساس نظریه سیستم‌ها مطالعه هریک از پدیده‌های اجتماعی، اقتصادی و زیست‌محیطی به‌تنهایی شناخت درستی را به دست نمی‌دهند لازم است تا این پدیده‌ها درکنش متقابل با یکدیگر و با سایر اجزای زیست‌بوم مورد مطالعه قرار گیرند (طاهری صفار و همکاران، ۱۳۹۴).

اقتصاد تک‌محصولی (نفت)، سرمایه دارای دولتی (عاشوری، ۱۳۷۵)، عدم کارایی سرمایه، ناکامل بودن بازار و عقب‌ماندگی اقتصادی، کمبود سرمایه و نیروی انسانی متخصص، موانع اجتماعی و فرهنگی و... از مهم‌ترین موانع پایداری اقتصاد محسوب می‌شوند (قربانی، ۱۳۹۳: ۱۳-۱۱). که برخی از آنها ریشه بیرونی و برخی دیگر ریشه درونی دارند. امروزه تهدیدات بیرونی پایدار اقتصاد را بیشتر تحت تأثیر قرار می‌دهد. ابزارهای اقتصادی تهدید، بیشتر مورد استفاده کشورهای تهدیدکننده قرار گرفته است. تحریم‌های بانکی و پولی، تحریم‌هایی در حوزه سرمایه‌گذاری کشورهای خارجی در کشور هدف، تحریم خرید و فروش و هر نوع مبادله با کشور هدف از انواع ابزارهای تهدید اقتصادی است. کار ویژه مهم این ابزارها تحریک نقاط ضربه‌پذیر در اقتصاد است. این تهدیدات کاهش سرمایه‌گذاری خارجی و یا تحریم بانکی، موجودی ارز مورد نیاز در کشور را به همراه آورده و زمینه‌ساز افزایش سطح عمومی قیمت‌ها شده است. مشارکت مردم در مدیریت اقتصاد می‌تواند در حلی برخی از این مسائل راهگشا باشد. نقش مشارکت مردمی و رابطه متقابل دولت و مردم در مدیریت از عوامل مهمی است که باید در هر برنامه‌های توسعه مورد توجه قرار گیرد. ادبیات توسعه نشان داده است هرگاه مردم در اجرای فعالیت‌ها و پروژه‌های برنامه‌ریزی مشارکت داشته باشند میزان موفقیت در اجرای آن پروژه بیشتر شده است. مشارکت به عنوان ابزار در پایداری اقتصادی در مطالعات مختلف مورد استفاده قرار گرفته است. مشارکت مردم باعث کاهش هزینه‌ها و خسارات می‌شود و نگهداری و قابل استفاده بودن هر فعالیت و پروژه را تضمین می‌کند (یوسف نژاد، ۱۳۹۴: ۲). توجه به نقش مشارکت اجتماعی در توانمندسازی انسان‌ها، افزایش بهره‌وری، کاهش مشکلات شهری و تحقق توسعه، مشکلات ناشی از عدم مشارکت و مشارکت محدود در فعالیت‌های اجتماعی را کاهش دهد (خبازی، ۱۳۹۲: ۲).

ایران در سالهای اخیر و به‌ویژه بعد از انقلاب اسلامی با انواع تهدیدهای بیرونی اقتصادی تحریم‌های بانکی و پولی، تحریم‌هایی در حوزه سرمایه‌گذاری کشورهای خارجی، تحریم‌های نفتی و... قرار گرفته است که استان همدان نیز از این قاعده مستثنا نیست. مشارکت اقتصادی

و مردمی کردن اقتصاد از جمله ابزارهای است که می‌تواند تهدیدات بیرونی اقتصاد را به یک فرصت بالقوه تبدیل کند. از این رو تحقیق حاضر سعی دارد به این سؤالات پاسخ دهد که: میزان پایداری اقتصادی استان در چه سطحی قرار دارد؟ آیا مردم در پایداری اقتصادی منطقه نقش داشته‌اند؟ مشارکت مردم در چه زمینه‌هایی می‌تواند در پایداری اقتصاد در برابر شوک‌های بیرونی اثرگذار باشد؟

سابقه و ضرورت انجام تحقیق

قدر جانی (۱۳۹۱) در مقاله «مشارکت مردم و توسعه پایدار» به این نتیجه رسید که هرچند مشارکت بر معنای همکاری و همیاری در ایران سابقه دیرین دارد ولی هنوز در جامعه ما نهادینه نشده است و تشکیل شوراهای شهر و نمایندگان مردم، از جمله اقداماتی است که ضرورت مشارکت مردم را در امور شهری با محوریت توسعه پایدار جهت رفع مشکلات عدیده‌ای شهر، آشکار می‌سازد و با مطالعه تجربیات اکثر کشورهای جهان در زمینه مشارکت شهروندان در امور شهری و تأثیر این مشارکت بر توسعه پایدار شهری را، می‌توان از ضروریات اقداماتی جهت مشارکت مردم در امور شهری دانست، که خود نقش بسزایی در توسعه پایدار شهری دارد.

بدری و نعمتی (۱۳۸۸) در مقاله‌ای با عنوان «برنامه‌ریزی راهبردی توسعه اقتصادی با رویکرد مشارکتی در بخش مرکزی شهرستان لنگه» به این نتیجه رسیدند که بسیاری از نظرها و راهبردهای کارشناسی پس از ارائه به مردم و کسب نظر آن‌ها تصحیح می‌شود و یا به کلی تغییر می‌یابد. ایجاد ارتباط عمیق و پایداری با مردم محلی، مستلزم داشتن مهارت‌های خاصی است که تنها با معلومات کارشناسی عادی حاصل نمی‌شود. صداقت، انعطاف‌پذیری، ساده حرف زدن، توانایی جلب اطمینان و اعتماد روستاییان و تواضع و بردباری از ویژگی‌های لازم برای ایجاد ارتباطی موفق و ثمربخش است.

خبازی (۱۳۹۳) در تحقیقی با عنوان «بررسی عوامل مؤثر بر مشارکت مردمی در توسعه پایدار شهر خلخال» به این نتیجه رسید که ویژگی‌های فردی، اعتماد اجتماعی، محل زندگی، پایگاه اجتماعی اقتصادی و بی‌قدرتی مهم‌ترین عوامل مشارکت می‌باشد. هرچه میزان احساس تعلق اجتماعی فرد بیشتر باشد میزان مشارکت او نیز در امور شهری بیشتر می‌شود و هرچه میزان رضایت فرد از خدمات شهری بیشتر باشد میزان مشارکت او نیز در امور شهری بیشتر می‌شود.

خمرانی و بلوچ (۱۳۹۳) در مقاله‌ی «بررسی نقش مشارکت دولت و مردم در توسعه اقتصادی، اجتماعی و کالبدی روستاهای بخش مرکزی شهرستان نیمروز» به این نتیجه رسیدند که بین مشارکت دولت و مردم با توسعه و اجتماعی رابطه وجود دارد و با افزایش نقش مشارکتی دولت توسعه تحول مناسب‌تری پیدا می‌کند.

یوسف نژاد (۱۳۹۴) در تحقیقی با عنوان «نقش مشارکت مردمی در توسعه منطقه‌ای» به این نتیجه رسید که اعتماد اجتماعی نگرش نسبت به مشارکت، بی‌قدرتی اجتماعی و رضایتمندی سیاسی مهم‌ترین عوامل مؤثر بر مشارکت شهر رشت محسوب می‌شود.

کارل (۲۰۱۱)، در مقاله «موانع توسعه اقتصادی پایدار در دالاس»، شش مانع کلیدی نگرش توسعه اقتصادی مرسوم، عمل مبتنی بر انگیزه، فقدان منابع، برنامه‌ریزی تک منظوره، رقابت بین منطقه‌ای و نبود برنامه‌ریزی منطقه‌ای هماهنگ را مانع توسعه پایدار اقتصادی در منطقه می‌داند.

حامی و همکاران (۲۰۱۵) در مقاله «تأثیر روال‌های کاری تولید پایدار و عملکرد نوآوری روی پایداری اقتصادی» به این نتیجه رسیدند که به جای اقدام بر تمایلات خیرخواهانه و یا واکنش نسبت به فشار خارجی، شرکت‌ها باید به روشنی موقعیت‌های اقتصادی را که از نظر محیطی سازگار و اجتماعی هستند، درک کنند تا پایداری در اقتصاد حاصل شود.

مارتین و همکاران (۲۰۱۸) در مقاله «سیاست‌های واقعی نرخ ارز برای توسعه اقتصادی» به این نتیجه رسیدند که توسعه ناشی از این بخش‌ها منجر به رشد اقتصادی سریع‌تر می‌شود و مداخلات در بازار ارز خارجی و تنظیم جریان سرمایه، انعطاف‌پذیری پایداری اقتصادی را افزایش می‌دهد.

ویانا و ملیک (۲۰۱۸) در مقاله «متغیر کلیدی برای توسعه اقتصادی در آمریکای لاتین» به این نتیجه رسیدند که اگر سیاست‌گذاران بر پروژه‌هایی که به بهبود کیفیت سازمان‌ها، از قبیل شفافیت، کیفیت هزینه‌های دولتی و مسئولیت مالی تأکید داشته باشند، کارایی سیاست پولی / مالی بهبود خواهد یافت.

پراشانت و همکاران (۲۰۱۸) در مقاله «فناوری اطلاعات و ارتباطات برای توسعه اقتصادی و اجتماعی: دیدگاه شهروندان»، به این نتیجه رسیدند که فن‌آوری اطلاعات و ارتباطات (ICT) می‌تواند نقش مهمی در توسعه اجتماعی - اقتصادی یک کشور در حال توسعه ایفا کند. ICT پتانسیل تأثیرگذاری بسیاری از جنبه‌های فعالیت‌های اقتصادی و اجتماعی مانند رشد تولید ناخالص داخلی، اشتغال، بهره‌وری، کاهش فقر، کیفیت زندگی، آموزش و مراقبت بهداشتی را دارد.

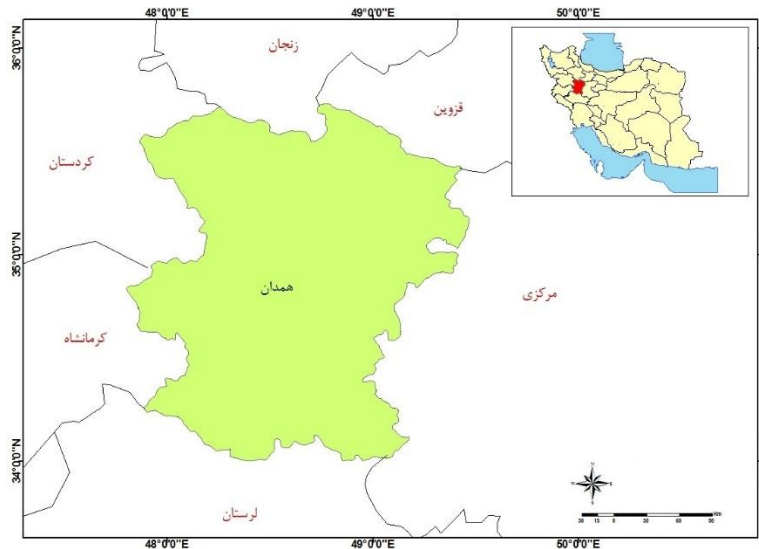
روش تحقیق

این تحقیق از نوع تحقیقات کاربردی بوده و روش انجام آن توصیفی-تحلیلی می‌باشد. روش گردآوری اطلاعات به صورت میدانی و اسنادی می‌باشد ابتدا جهت دستیابی به اطلاعات مورد نظر تبیین و تعریف پایداری اقتصادی، اطلاعات از طریق مطالعات اسنادی و کتابخانه‌ای به دست آمد. سپس اطلاعات مربوط به تعیین نقش مردم در حفاظت از اصول پایداری اقتصاد در برابر تهدیدات بیرونی، به روش میدانی و از طریق ابزار پرسشنامه جمع‌آوری شد. جهت بررسی نقش مردم در حفاظت از اصول پایداری اقتصاد در برابر تهدیدات بیرونی از تکنیک‌های آزمون تی، رگرسیون لجستیک و همبستگی استفاده شده است.

جامعه‌ی آماری تحقیق مورد مطالعه از افراد در دسترس استان همدان می‌باشد که میزان حجم نمونه ۳۵۰ نفر می‌باشد که از طریق فرمول کوکران به دست آمده است. برای دستیابی به میزان نقش مردم در حفاظت از اصول پایداری اقتصاد در برابر تهدیدات بیرونی، اطلاعات از طریق ابزار پرسشنامه و روش میدانی و با روش نمونه‌گیری تصادفی جمع‌آوری گردیده است.

منطقه مورد مطالعه

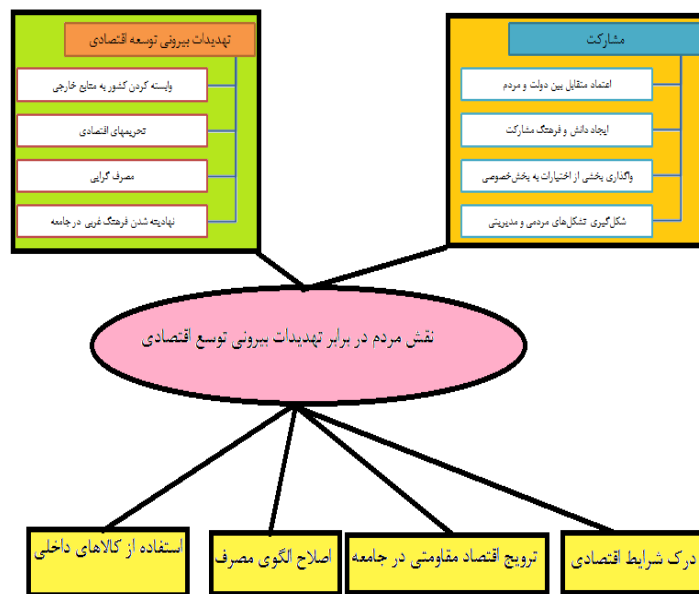
استان همدان از لحاظ جمعیت، چهاردهمین و از لحاظ مساحت، ۲۰ و سومین استان کشور محسوب می‌گردد. جمعیت آن بر پایه‌ی سرشماری سال ۱۳۹۵ بالغ بر ۱۷۳۸۲۳۴ نفر جمعیت و ۵۳۸۸۰۳ خانوار بوده است (مرکز آمار، سال ۱۳۹۵). بزرگ‌ترین شهرهای این استان عبارت‌اند از: همدان، ملایر. استان همدان با ۱۹۴۹۳ کیلومتر مربع وسعت، از سمت شمال به استان‌های زنجان و قزوین، از سمت جنوب به استان لرستان، از سمت شرق به استان مرکزی و از سمت غرب به استان‌های کردستان و کرمانشاه محدود شده است (شکل ۱).

شکل ۱: موقعیت جغرافیایی همدان

متغیرهای تحقیق

متغیرهای تحقیق را در دو بخش مستقل و وابسته می توان خلاصه کرد. نقش مردم یا همان مشارکت به عنوان متغیر مستقل شناخته می شود که می تواند توسعه پایدار اقتصادی (وابسته) در برابر تهدایت بیرونی را حفاظت کند.

شکل ۲: شاخص های تحقیق

نتایج تحقیق

جدول زیر میانگین یا سخگویی به هر یک از مؤلفه ها تو سطر مردم همدان را نشان می دهد که از نظر مردم در بین عوامل مؤثر بر پایداری اقتصادی منطقه مهم ترین معیار شکوفا کردن استعداد های اقتصادی منطقه با میانگین $4/47$ می باشد. نادیده گرفتن توانایی های اقتصادی منطقه یکی از معضلات بزرگ در کشور ما محسوب می شود در صورت شکوفا کردن توانایی اقتصادی مناطق پایداری در اقتصاد را شاهد خواهیم بود. عامل نظارت دولت بر کیفیت تولید با میانگین $4,32$ دیگر عامل مهم در فرایند پایداری اقتصادی می باشد. زمانی می توان از حمایت مردم از کالای داخلی حرف زد که کیفیت لازم را داشته باشند چراکه مردم هیچ تمایلی برای استفاده از کالاهای بی کیفیت ندارند.

دولت ضمن نظارت بر کیفیت و همچنین آموزش اهمیت استفاده از کالاهای داخلی می‌تواند نقش اصلی را در جهت استفاده مردم از کالاهای باکیفیت کشور داشته باشد. در صورتی که عامل دوم تحقق باید می‌توان با افزایش تولید وابستگی به کالاهای خارجی را کم کرد (میانگین ۳/۹۵). با افزایش کیفیت کالاها و افزایش تولید دولت می‌تواند حمایت‌های مالی و... را برای استفاده کالاهای داخلی فراهم کند (۳/۹۲). کیفیت تولید داخلی (۳/۷۹) و فراهم کردن زمینه‌های کارآفرینی در منطقه (۳/۷۸) نیز از دیگر عوامل پایداری اقتصادی می‌باشد. در بین عوامل پایداری اقتصادی آموزش درک اهمیت استفاده از کالاهای داخلی پایین‌ترین اهمیت را داراست (۲/۵).

ازلحاظ مؤلفه‌های مربوط به مشارکت مردم در فرایند پایداری اقتصاد عمدتاً مؤلفه‌هایی در رأس قرار دارند که نه نوعی دربرداخته اعتماد اجتماعی است. شفاف سازی اطلاعات اقتصادی توسط دولت از معیارهایی است که به دنبال تقویت اعتماد اجتماعی و افزایش مقوله‌ی مشارکت در جامعه است (میانگین ۴/۵۲). عامل دومی که نقش اصلی در فرایند مشارکت ایفا می‌کند نهادینه کردن فرهنگ مشارکت در بین مردم است (۴/۴۷). قبل از نهادینه شدن خود مشارکت در جامعه لازم است فرهنگ آن ایجاد شود چراکه اگر چنین نباشد فرایند مشارکت در جامعه با شکست مواجه می‌شود. فرهنگ مشارکت اقتصادی بدون اعتماد اجتماعی میان مردم و دولت امری بیهوده است. بنابراین این عامل با میانگین ۴/۴۳ یکی از عوامل مهم در این زمینه می‌باشد. در صورت وجود اعتماد اجتماعی می‌توان به اقتصاد مقاومتی و مردمی (۴/۴۲) در جامعه امیدوار بود. علاوه بر اعتماد اجتماعی بین دولت و مردم، اعتماد اجتماعی بین مردم و دولت نیز یکی از عناصر اصلی تحقق‌پذیری مشارکت محسوب می‌شود (۴/۳۹). ایجاد تعاونی‌های اقتصادی با ۴,۳۹، واگذاری برخی از امور مدیریتی به دست مردم ۴/۱۹، مدیریت صادرات و واردات توسط مردم، مشارکت اقتصادی مردم و دولت و مشارکت در فرایند توزیع با ۳/۷۳، نیز در رتبه‌های بعدی قرار دارند. کمترین میانگین نیز مربوط به مؤلفه‌های استفاده از سرمایه‌های کوچک برای پروژه‌های بزرگ با ۳/۰۷ و ایجاد تشکل‌های مردمی با ۳/۰۴ می‌باشد. مؤلفه‌های دوازده‌گانه‌ای که در بالا ذکر شد همه دارای اهمیت بالایی هستند لذا تحقق این شاخص‌ها می‌تواند مقوله مشارکت در فرایند پایداری اقتصاد را تقویت کند.

پرسشنامه سوم مربوط به عوامل مهم تهدید خارجی اقتصاد از دیدگاه مردم می‌باشد. در بین مؤلفه‌ها کیفیت نامناسب کالاهای تولید داخل (۴/۲۶) به عنوان مهم‌ترین تهدید تلقی می‌شود. زمانی که سطح تولید در داخل کاهش یابد سطح اشتغال نیز به طبع آن کاهش خواهد یافت (میانگین ۴/۱۸) و وقتی نیازهای کشور در داخل تأمین نشود به‌ناچار به سمت کالاهای خارجی سوق پیدا می‌کند (۴/۱) و کالاهای تولید داخل کاهش پیدا می‌کند (۴/۰۸). وقتی چنین وضعیتی در کشور حاکم باشد تحریم‌های کشورهای بیگانه صدمات جبران‌ناپذیری وارد می‌کند و کشور را دچار بحران عمیق اقتصادی می‌کند (تحریم‌های بانکی و مالی با میانگین ۴/۰۳ و تحریم‌های صادرات و واردات کالا با میانگین ۳/۹۸). رواج فرهنگ غربی با میانگین ۳، ترویج فرهنگ مصرف‌گرایی با ۲/۸۱، تغییر فرهنگ به سمت استفاده از کالاهای خارجی با ۲/۷۶، رواج مدگرایی با ۲/۷۵ و استفاده از الگوهای خارجی و غربی با ۲/۷۴ دیگر عوامل و تهدیدات خارجی اقتصاد کشور محسوب می‌شود.

همان‌گونه که ذکر شد کاهش سطوح تولید و اشتغال، کاهش تولید در کشور و وابستگی به کالاهای خارجی را سبب می‌شود در نتیجه اعمال تحریم‌ها کشور را وارد بحران جدی می‌کند. لذا برای پایداری اقتصاد منطقه لازم است استعدادهای اقتصادی منطقه شکوفا شود و دولت نیز نظارت کیفی بر تولید کالاها داشته باشد زیرا زمانی که کالاها باکیفیت باشند می‌توان با آموزش یک فرهنگ صحیح مردم را به سمت استفاده از کالاهای داخلی سوق داد و در نتیجه می‌توان تولید را افزایش و سطح وابستگی به کالاهای خارجی را کم کرد. اما مقوله پایداری سازی در اقتصاد به‌ویژه در مقابل تهدیدات خارجی نیازمند مشارکت گسترده مردم می‌باشد. اعتماد اجتماعی در جامعه می‌تواند سنگ بنای مشارکت باشد. ابتدا باید دولت اطلاعات را به صورت شفاف به مردم ارائه دهد و در جامعه نیز فرهنگ مشارکت بنانهاده شود

تا شرایط لازم برای مشارکت اقتصادی مهیا شود. در صورتی که اعتماد بین مردم و دولت برقرار شود می توان گفت که مقدمات اقتصاد مقاومتی و مردمی در جامعه مهیا شده است اما اعتماد اجتماعی بین مردم و دولت شرط کافی نیست و بایستی این اعتماد در بین مردم نیز حصول شود. در این صورت مردم می توانند انواع تعاونی های اقتصادی را در منطقه ایجاد کنند و با اعتمادی که حاصل شده دولت نیز می تواند برخی امور مدیریتی نظیر صادرات و واردات و فرایند توزیع را به مردم واگذار کند. وقتی فرایند اقتصاد مردمی باشد مردم در مقابل تهدیدات خارجی واکنش نشان می دهند و اجازه نمی دهند که اقتصاد کشور فلج شود.

جدول ۴: میانگین پاسخگویان به هر یک از شاخص های پایداری، مشارکت و تهدید اقتصادی

معنی داری	انحراف از میانگین	انحراف معیار	میانگین	تعداد	مؤلفه
۰۰۰	۵۲۸۳	۹۸۸۳۷	۳۷۸۵۷	۳۵۰	کیفیت تولید کالاهای داخلی
۰۰۷	۵۱۶۷	۹۶۶۶۹	۲۸۶	۳۵۰	حمایت دولت از کالاهای داخلی با اتخاذ عوارض سنگین
۰۰۰	۴۵۰۷	۸۴۳۲۴	۴۳۲	۳۵۰	نظارت دولت بر کیفیت تولید
۰۰۰	۴۰۵۲	۷۵۸۱۴	۳۹۱۷۱	۳۵۰	حمایت دولت از مردم در جهت استفاده از کالاهای داخلی
۰۰۷	۶۲۶۷	۱,۱۷۲۴۱	۳,۱۷۱۴	۳۵۰	حمایت از مشاغل خانگی
۰۰۰	۳۹۲۵	۷۳۴۲۹	۳,۹۵۱۴	۳۵۰	افزایش تولید و کاهش وابستگی به منابع خارجی
۰۰۰	۵۸۰۰	۱,۰۸۵۰۱	۲,۵۴۲۹	۳۵۰	آموزش جهت درک اهمیت استفاده از کالای داخلی
۰۰۰	۳۹۷۹	۷۴۴۳۷	۲,۷۵۱۴	۳۵۰	نهادینه کردن صرفه جویی
۰۰۲	۴۵۷۴	۸۵۵۷۴	۲,۸۵۴۳	۳۵۰	پرهیز از کارهای افراطی مثل چشم و هم چشمی
۰۰۳	۴۶۵۰	۸۶۹۹۷	۲,۸۶	۳۵۰	پرهیز از مدگرایی
۰۰۰	۵۲۸۳	۹۸۸۳۷	۳,۷۸۵۷	۳۵۰	فراهم کردن زمینه های کارآفرینی
۰۰۰	۳۸۵۲	۷۲۰۶۹	۴,۴۷۴۳	۳۵۰	شکوفای کردن استعداد های اقتصادی منطقه
۰۰۰	۵۳۵۵	۱,۰۰۱۸۴	۳,۷۳۴۳	۳۵۰	مدیریت واردات و صادرات توسط مردم
۵۸۵	۷۸۴۸	۱,۴۶۸۲۵	۳,۰۴۲۹	۳۵۰	ایجاد تشکلهای مردمی
۰۰۰	۵۳۵۵	۱,۰۰۱۸۴	۳,۷۳۴۳	۳۵۰	مشارکت اقتصادی مردم و دولت
۰۰۰	۵۳۵۵	۱,۰۰۱۸۴	۳,۷۳۴۳	۳۵۰	مشارکت در فرایند توزیع
۰۰۰	۳۳۳۵	۶۷۹۹۶	۴,۵۲	۳۵۰	شفاف سازی اطلاعات اقتصادی توسط دولت
۰۰۰	۳۸۵۲	۷۲۰۶۹	۴,۴۷۴۳	۳۵۰	نهادینه کردن فرهنگ مشارکت در بین مردم
۰۰۰	۴۱۹۹	۷۸۵۶۵	۴,۴۲۲۹	۳۵۰	نهادینه کردن اقتصاد مردمی و مقاومتی
۰۰۰	۴۵۲۰	۸۴۵۶۷	۴,۳۹۴۳	۳۵۰	اعتماد اجتماعی در بین مردم
۰۰۰	۴۱۶۳	۷۷۸۸۷	۴,۴۲۸۶	۳۵۰	اعتماد اجتماعی بین مردم و دولت
۲۱۳	۵۷۳۱	۱,۰۷۲۲	۳,۰۷۱۴	۳۵۰	استفاده از سرمایه های کوچک افراد برای پروژه های بزرگ
۰۰۰	۵۴۷۵	۱,۰۲۴۳۱	۴,۱۹۱۴	۳۵۰	واگذاری برخی از امور مدیریتی به دست مردم
۰۰۰	۴۵۵۲	۸۵۱۶۹	۴,۳۸۸۶	۳۵۰	ایجاد تعاونی های اقتصادی
۰۰۱	۵۳۶۰	۱,۰۰۲۷۶	۲,۸۱۴۳	۳۵۰	ترویج فرهنگ مصرف گرایی
۰۰۰	۴۹۵۰	۹۲۶۱۳	۲,۷۴	۳۵۰	استفاده از الگوهای خارجی و غربی
۰۰۰	۴۸۳۳	۹۰۴۱۷	۲,۷۶۲۹	۳۵۰	تغییر فرهنگ به سمت استفاده از کالاهای خارجی
۰۰۰	۵۱۶۸	۹۶۶۹۳	۴,۱۸۲۹	۳۵۰	کاهش سطح اشتغال در بازارهای داخلی
۰۰۰	۴۸۲۰	۹۰۱۷۹	۴,۲۶۲۹	۳۵۰	کیفیت نامناسب کالاهای داخلی
۰۰۰	۴۸۱۷	۹۰۱۰۹	۲,۷۵۱۴	۳۵۰	رواج مدگرایی
۹۵۰	۴۵۶۹	۸۵۴۷۸	۲,۹۹۷۱	۳۵۰	رواج فرهنگ غربی در جامعه
۰۰۰	۵۷۰۶	۱,۰۶۷۵۷	۴,۰۸	۳۵۰	کاهش تولید داخلی
۰۰۰	۶۰۵۳	۱,۱۳۲۴۷	۴,۰۳۴۳	۳۵۰	تحریم های بانکی و مالی
۰۰۰	۶۱۳۵	۱,۱۴۷۸۴	۳,۹۷۷۱	۳۵۰	تحریم های صادرات و واردات کالاها
۰۰۰	۵۲۲۸	۹۷۸۰۹	۴,۱۰۸۶	۳۵۰	وابستگی کشور به کالاهای خارجی

جهت مقایسه هر یک از عوامل و مؤلفه ها با مقدار متوسط (۳) از T تک نمونه ای استفاده می کنیم. زمانی که قصد داشته باشیم میانگین یک نمونه را با میانگین مفروض مقایسه کنیم از این گروه آماری استفاده می کنیم. در اینجا مقدار متوسط ۳ در نظر گرفته شده است و چنانچه

میانگین عاملی بیشتر از این باشد ($p < 0/05$) نشان از تأثیرگذاری بالای عامل دارد. در بین عوامل پایداری اقتصادی حمایت دولت از کالاهای داخلی با اتخاذ عوارض سنگین و حمایت از مشاغل خانگی دارای سطح معنی داری بالای ۰/۰۵ است (۰/۰۰۷) و در واقع به عنوان شاخص تأثیرگذار شناخته می شود. در بین عوامل مربوط به مشارکت نیز ایجاد تشکل های مردمی با سطح معنی داری ۰/۵۸۵ و استفاده از سرمایه های کوچک برای پروژه های بزرگ با ۰/۲۱۳ به عنوان عوامل تأثیرگذار در فرایند مشارکت اقتصادی می باشند. و در نهایت در زمینه تهدیدات اقتصادی از دیدگاه مردم رواج فرهنگ غربی در جامعه با ۰/۹۵ داری سطح معنی داری بالایی است.

بررسی همبستگی متغیرها

احتمالاً، گسترده ترین کاربرد شاخص آماری همبستگی دو متغیری، ضریب همبستگی گشتاوری پیرسون است. ضریب پیرسون که به طور معمول همبستگی پیرسون نامیده می شود. علامت اختصاری آن r است. نشان می دهد که تا چه اندازه بین متغیرهای کمی رابطه خطی وجود دارد. نتایج نشان می دهد که میزان خطای به دست آمده برای متغیرهای مشارکت و تهدید اقتصادی ۰/۹۶۳ است. از آنجایی که این مقدار بزرگ تر از ۰/۰۵ است لذا می توان گفت که ارتباطی بین این دو متغیر وجود ندارد و یا بسیار ضعیف است. در بین متغیرها بیشترین ارتباط مربوط به مؤلفه پایداری و مشارکت است که همبستگی آن ها ۰/۲۸۴ به دست آمده است. همبستگی مؤلفه های پایداری و تهدید اقتصادی نیز ۰/۲۲۴ می باشد. از آنجایی که همبستگی های زیر ۰/۳ به عنوان همبستگی ضعیف تلقی می شود و همبستگی های بالای ۰/۷ قوی خوانده می شود بنابراین می توان همبستگی مؤلفه های مذکور را ضعیف تلقی کرد.

جدول ۲: همبستگی پیرسون برای متغیرهای پایداری، مشارکت و تهدید اقتصادی

		پایداری	مشارکت	تهدید اقتصادی
پایداری	همبستگی پیرسون	۱	**۰/۲۸۴	*۰/۲۲۴
	Sig. (2-tailed)		۰/۰۰۲	۰/۰۱۴
	تعداد	۳۵۰	۳۵۰	۳۵۰
مشارکت	همبستگی پیرسون	۰/۲۸۴	۱	۰/۰۰۴
	Sig. (2-tailed)	۰/۰۰۲		۰/۹۶۳
	تعداد	۳۵۰	۳۵۰	۳۵۰
تهدید اقتصادی	همبستگی پیرسون	*۲۲۴.	۰/۰۰۴	۱
	Sig. (2-tailed)	۰/۰۱۴	۰/۹۶۳	
	تعداد	۳۵۰	۳۵۰	۳۵۰

بررسی اثرات متغیرها رگرسیون

الف: بررسی اثرات عوامل تهدید کننده بر پایداری اقتصادی

یکی از مفروضاتی که در رگرسیون مدنظر قرار می گیرد استقلال خطاها (تفاوت بین مقادیر واقعی و مقادیر پیش بینی شده) تو سطر معادله رگرسیون) از یکدیگر است. در صورتی که فرضیه استقلال خطاها از یکدیگر رد شود امان استفاده از رگرسیون وجود ندارد. نتایج حاصل از آزمون دوربین-واتسون ۲/۳۵ را نشان می دهد؛ از آنجایی که این مقدار بین ۲/۵ تا ۱/۵ قرار دارد در نتیجه می توان از رگرسیون استفاده کرد. در جدول زیر R که به ضریب همبستگی چندگانه معروف است و میزان همبستگی چندگانه بین متغیرهای مستقل و وابسته را نشان می دهد برابر ۰/۵۳۱ است. این مقدار بین صفر تا یک در نوسان است و هر چه به یک نزدیک باشد نشان از همبستگی قوی دارد که توجه به مقدار به دست همبستگی بین دو مؤلفه پایداری و تهدیدات اقتصادی متوسط می باشد. و حدود ۵۳ درصد از متغیرها می تواند توسط خط رگرسیونی تبیین شود. R^2 به مجذور ضریب همبستگی چندگانه یا ضریب تعیین معروف است. هر چه مقدار عددی این ضریب به

یک نزدیک باشد نشان از آن دارد که متغیرهای مستقل توانسته‌اند مقدار زیادی از واریانس متغیر وابسته را تبیین کنند و بالعکس. مقدار عددی این ضریب ۰/۲۸ است که دلالت بر نقش کم‌تر متغیرهای مستقل در تعیین واریانس متغیر وابسته را دارند.

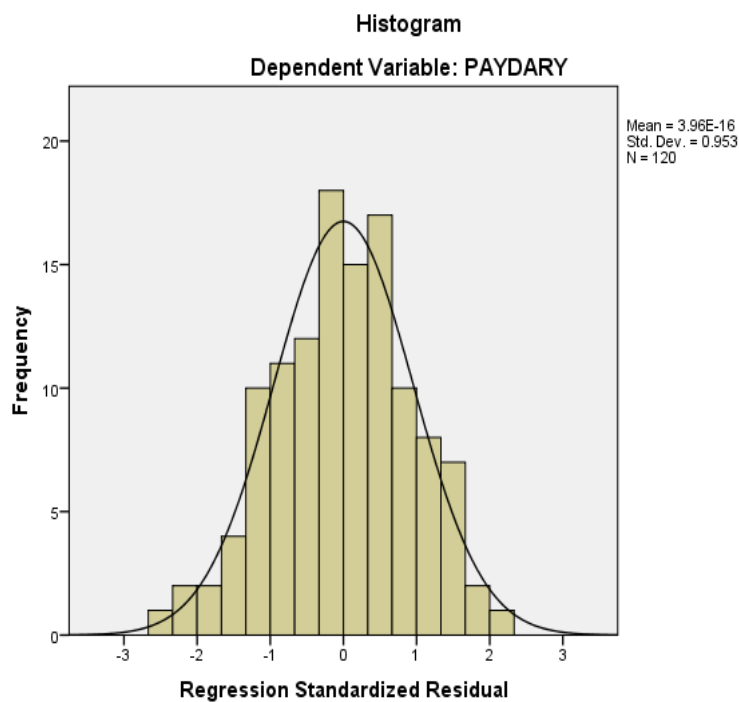
جدول ۳: نتایج آزمون دو بین-واتسون برای پایداری و تهدیدات اقتصادی از دیدگاه مردم

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate	Durbin-Watson
1	.531a	.282	.209	.28183	2.353

a. Predictors: (Constant), t11, t7, t1, t2, t5, t6, t9, t3, t8, t10, t4

b. Dependent Variable: PAYDARY

یکی دیگر از مفروضات در نظر گرفته شده این است که خطاها دارای توزیع نرمال با میانگین صفر باشد و در صورت عدم برقراری این پیش شرط نمی‌توان از رگرسیون استفاده کرد. برای این منظور از نمودار هیستوگرام استفاده شده است. نتایج نمودار هیستوگرام از توزیع نرمال داده‌ها حکایت می‌کند و همچنین میانگین نزدیک به صفر و انحراف معیار نزدیک به یک است که یک نرمال استاندارد محسوب می‌شود و بنابراین می‌توان از رگرسیون استفاده کرد.

شکل ۳: نمودار هیستوگرام پایداری و تهدیدات اقتصادی از دیدگاه مردم

در جدول زیر نتایج حاصل از واریانس مقدار F و سطح معنی‌داری آورده شده است و با توجه به اینکه مقدار سطح معنی‌داری کمتر از ۰/۰۵ است بنابراین فرض صفر رد می‌شود. این امر بیانگر این است که حداقل یکی از متغیرهای مستقل رابطه خطی با متغیر وابسته دارد.

جدول ۴: مقدار F و سطح معنی دارای پایداری و تهدیدات اقتصادی از دیدگاه مردم

ANOVA^a

Model	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1 Regression	3.366	11	.306	3.852	.000 ^b
Residual	8.578	108	.079		
Total	11.944	119			

a. Dependent Variable: PAYDARY

b. Predictors: (Constant), t11, t7, t1, t2, t5, t6, t9, t3, t8, t10, t4

آزمون هم خطی نیز وضعیتی است که نشان می‌دهد یک متغیر مستقل تابعی از سایر متغیرهای مستقل است. اگر هم خطی در معادله رگرسیون بالا باشد، ممکن است با وجود بالا بودن R^2 مدل دارای اعتبار بالایی نباشد به عبارتی مدل خوب به نظر می‌رسد ولی دارای متغیرهای مستقل معناداری نیست. مقدار آن با شاخص تولرانس سنجیده می‌شود که بین صفر تا یک در نوسان است. اگر نزدیک یک باشد به این معنی است که در یک متغیر مستقل بخش کوچکی از پراکندگی آن توسط سایر متغیرهای مستقل توجیه می‌شود و اگر نزدیک صفر باشد بدین معنی است که داده‌ها دارای رابطه‌ی خطی مشترک چندگانه هستند و اگر کمتر از ۰/۱ باشد وجود رابطه‌ی خطی چندگانه ممکن است مشکلی برای داده‌ها باشد. نتایج آزمون هم خطی نشان می‌دهد که مقدار تولرانس اکثر متغیرها پایین است. در بین یازده متغیر تهدید اقتصادی متغیرهای ترویج فرهنگ مصرف‌گرایی با مقدار ۰/۳۵۸، استفاده از الگوهای خارجی و غربی با ۰/۳۹۵ و رواج فرهنگ غربی در جامعه با ۰/۵۳۶ مقدار تولرانس بالایی دارند. وابستگی کشور به کالاهای خارجی، تغییر فرهنگ به سمت استفاده از کالاهای خارجی و رواج مدگرایی سه متغیری هستند که مقدار تولرانس آن‌ها ۰/۱ است. مقدار تولرانس سایر متغیرها کمتر از ۰/۱ است بنابراین ممکن است وجود رابطه‌ی خطی چندگانه مشکلی برای داده‌ها باشد.

شاخص VIF یکی دیگر از روش‌های بررسی رابطه خطی بین متغیرهای مستقل است اگر مقدار آن کمتر از ۵ باشد فرض استقلال متغیرها پذیرفته می‌شود. عمدتاً شاخص‌هایی که مقدار تولرانس آن‌ها ۰/۱ است دارای شاخص VIF بالای ۵ هستند. بنابراین تنها سه متغیر دارای شاخص VIF زیر ۵ هستند که این سه شاخص عبارت‌اند از: تهدید اقتصادی متغیرهای ترویج فرهنگ مصرف‌گرایی با مقدار ۲/۷۹، استفاده از الگوهای خارجی و غربی با ۲/۵۳ و رواج فرهنگ غربی در جامعه با ۱/۸۶. همچنین نتایج نشان می‌دهد که از این سه متغیر مذکور تنها استفاده از الگوهای خارجی و غربی دارای سطح معنی‌داری ۰/۰۵ است که نشان می‌دهد این متغیر در سطح ۹۵ درصد معنادار است. رابطه این متغیر با متغیر وابسته (مقدار بتا) ۰/۰۸۵ است که نشانه ارتباط ضعیف است (هر چه مقدار بتا بزرگ‌تر باشد نشان‌دهنده ارتباط قوی بین متغیر مستقل و وابسته است).

جدول ۵: نتایج آزمون رگرسیون برای متغیرهای پایداری و تهدیدات اقتصادی از دیدگاه مردم

Coefficients^a

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	Collinearity Statistics	
	B	Std. Error	Beta			Tolerance	VIF
(Constant)	3.046	.164		18.584	.000		
ترویج فرهنگ مصرف‌گرایی	.041	.044	.126	.928	.355	.358	2.791
استفاده از الگوهای خارجی و غربی	.085	.043	.257	1.979	.050	.395	2.531
تغییر فرهنگ به سمت استفاده از کالاهای خارجی	.080	.079	.235	1.014	.313	.124	8.045
کاهش سطح اشتغال در بازارهای داخلی	.124	.179	.383	.690	.492	.022	46.406
1 کیفیت نامناسب کالاهای داخلی	-.120	.119	-.353	-1.010	.315	.054	18.357
رواج مدگرایی	.003	.071	.010	.047	.963	.158	6.325
رواج فرهنگ غربی در جامعه	-.034	.039	-.096	-.863	.390	.536	1.865
کاهش تولید داخلی	-.037	.088	-.125	-.422	.674	.076	13.139
تحریم‌های بانکی و مالی	.014	.081	.050	.175	.861	.081	12.287
تحریم‌های صادرات و واردات کالاها	-.037	.091	-.133	-.410	.682	.063	15.846
وابستگی کشور به کالاهای خارجی	.039	.073	.118	.528	.599	.133	7.533

a. Dependent Variable: PAYDARY

ب: بررسی تأثیر مشارکت بر پایداری اقتصادی

نتایج حاصل از آزمون دوربین-واتسون مقدار ۲/۲۳ را نشان می‌دهد؛ از آنجایی که این مقدار بین ۲/۵ تا ۱/۵ قرار دارد در نتیجه می‌توان از رگرسیون استفاده کرد. در جدول زیر R که به ضریب همبستگی چندگانه معروف است و میزان همبستگی چندگانه بین متغیرهای مستقل و وابسته را نشان می‌دهد برابر ۰/۳۴۹ است که همبستگی ضعیف بین دو مؤلفه‌ی پایداری و مشارکت را نشان می‌دهد و حدود ۳۴ درصد از متغیرها می‌تواند توسط خط رگرسیونی تبیین شود. R² یا مجذور ضریب همبستگی چندگانه ۰/۱۲ است که دلالت بر نقش کم‌تر متغیرهای مستقل در تعیین واریانس متغیر وابسته را دارند.

جدول ۶: نتایج آزمون دوین-واتسون برای پایداری و مشارکت در پایداری اقتصادی

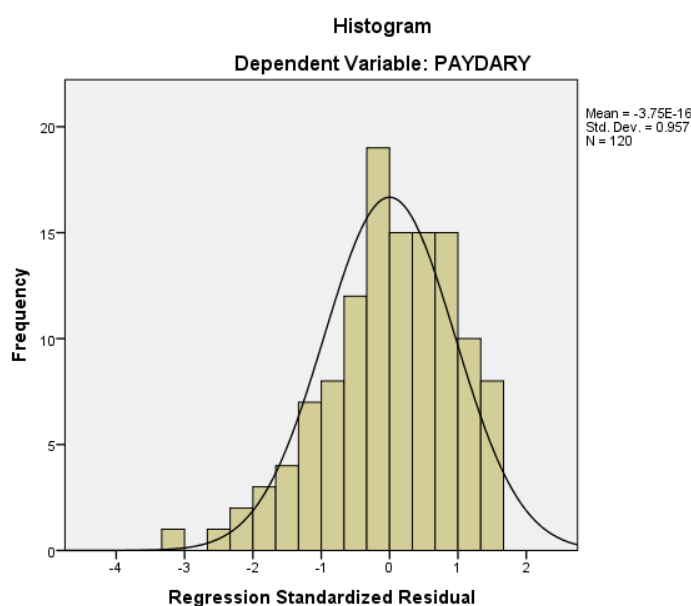
Model Summary^b

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate	Durbin-Watson
1	.349a	.122	.041	.31019	2.237

a. Predictors: (Constant), m12, m6, m10, m4, m2, m11, m8, m5, m7, m9

b. Dependent Variable: PAYDARY

یکی دیگر از مفروضات در نظر گرفته شده این است که خطاها دارای توزیع نرمال با میانگین صفر باشد و در صورت عدم برقراری این پیش شرط نمی توان از رگرسیون استفاده کرد. برای این منظور از نمودار هیستوگرام استفاده شده است. نتایج نمودار هیستوگرام داده ها به سمت راست چولگی دارند ولی تقریباً از توزیع نرمال داده ها حکایت می کند و همچنین میانگین نیز نزدیک به صفر و انحراف معیار نزدیک به یک است که یک نرمال استاندارد محسوب می شود و بنابراین می توان از رگرسیون استفاده کرد.

شکل ۴-۱۰- نمودار هیستوگرام پایداری و مشارکت در پایداری اقتصادی

در جدول زیر نتایج حاصل از واریانس مقدار F و سطح معنی داری آورده شده است و با توجه به اینکه مقدار سطح معنی داری بالاتر از $0/05$ است بنابراین فرض صفر تأیید می شود. این امر بیانگر ارتباط متغیرهای مستقل با متغیر وابسته است.

جدول ۷: مقدار F و سطح معنی داری پایداری و مشارکت در پایداری اقتصادی

ANOVA^a

Model	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1 Regression	1.456	10	.146	1.513	.144 ^b
1 Residual	10.488	109	.096		
Total	11.944	119			

a. Dependent Variable: PAYDARY

b. Predictors: (Constant), m12, m6, m10, m4, m2, m11, m8, m5, m7, m9

آزمون هم خطی نیز وضعیتی است که نشان می‌دهد یک متغیر مستقل تابعی از سایر متغیرهای مستقل است. اگر هم خطی در معادله رگرسیون بالا باشد، ممکن است با وجود بالا بودن R^2 مدل دارای اعتبار بالایی نباشد به عبارتی مدل خوب به نظر می‌رسد ولی دارای متغیرهای مستقل معناداری نیست. ذکر این نکته نیز ضروری است که متغیرهای مدیریت صادرات و واردات توسط مردم و مشارکت اقتصادی مردم و دولت توسط نرم افزار به عنوان داده پرت شناسایی و حذف گردیده است. نتایج آزمون هم خطی نشان می‌دهد که مقدار تولرانس متغیرهای ایجاد تشکل‌های مردمی با $0/864$ ، مشارکت در فرایند توزیع با $0/895$ ، استفاده از سرمایه‌های کوچک افراد برای پروژه‌های بزرگ با $0/864$ ، واگذاری برخی از امور مدیریتی به دست مردم با $0/679$ و ایجاد تعاونی‌های اقتصادی با $0/669$ بالاست که نشان‌دهنده این است که بخش کوچکی از پراکندگی آن توسط سایر متغیرهای مستقل توجیه می‌شود. متغیر شفاف سازی اطلاعات اقتصادی توسط دولت نیز با تولرانس $0/1$ مقدار پایینی محسوب می‌شود و مقدار تولرانس سایر متغیرها کمتر از $0/1$ است بنابراین ممکن است وجود رابطه‌ی خطی چندگانه مشکلی برای داده‌ها باشد.

تمام متغیرهایی که مقدار تولرانس آن‌ها بالاتر از $0/1$ بود مقدار VIF زیر 5 داشتند که فرض استقلال این متغیرها پذیرفته می‌شود و این متغیرها عبارت‌اند از: ایجاد تشکل‌های مردمی با $1/15$ ، مشارکت در فرایند توزیع با $1/11$ ، استفاده از سرمایه‌های کوچک افراد برای پروژه‌های بزرگ با $1/16$ ، واگذاری برخی از امور مدیریتی به دست مردم با $1/47$ و ایجاد تعاونی‌های اقتصادی با $1/49$. از بین این متغیرها نیز هیچ‌یک دارای سطح معنی‌داری زیر $0/5$ نبوده‌اند.

جدول ۸: نتایج آزمون رگرسیون برای متغیرهای پایداری و مشارکت در پایداری اقتصادی

Coefficientsa

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	Collinearity Statistics	
	B	Std. Error	Beta			Tolerance	VIF
(Constant)	2.494	.300		8.314	.000		
ایجاد تشکل‌های مردمی	-.009	.021	-.042	-.432	.667	.864	1.157
مشارکت در فرایند توزیع	.083	.030	.259	2.730	.007	.895	1.117
شفاف‌سازی اطلاعات اقتصادی توسط دولت	-.030	.128	-.065	-.235	.815	.105	9.515
نهادینه کردن فرهنگ مشارکت در بین مردم	.072	.143	.163	.502	.617	.076	13.15
نهادینه کردن اقتصاد مردمی و مقاومتی	.098	.120	.252	.816	.416	.084	11.85
اعتماد اجتماعی در بین مردم	.040	.125	.114	.324	.746	.065	15.44
اعتماد اجتماعی بین مردم و دولت	-.104	.167	-.264	-.623	.535	.045	22.38
استفاده از سرمایه‌های کوچک افراد برای پروژه‌های بزرگ	.047	.028	.160	1.652	.101	.856	1.169
واگذاری برخی از امور مدیریتی به دست مردم	.002	.035	.006	.051	.960	.679	1.474
ایجاد تعاونی‌های اقتصادی	.040	.043	.103	.936	.351	.669	1.494

a. Dependent Variable: PAYDARY

نتیجه گیری

کاهش سطوح تولید و اشتغال، کاهش تولید در کشور و وابستگی به کالاهای خارجی را سبب می‌شود در نتیجه اعمال تحریم‌ها کشور را وارد بحران جدی می‌کند. لذا برای پایدار سازی اقتصاد منطقه لازم است استعدادهای اقتصادی منطقه شکوفا شود و دولت نیز نظارت کیفی بر تولید کالاها داشته باشد زیرا زمانی که کالاها با کیفیت باشند می‌توان با آموزش یک فرهنگ صحیح مردم را به سمت استفاده از کالاهای داخلی سوق داد و در نتیجه می‌توان تولید را افزایش و سطح وابستگی به کالاهای خارجی را کم کرد. اما مقوله پایدار سازی در اقتصاد به‌ویژه در مقابل تهدیدات خارجی نیازمند مشارکت گسترده مردم می‌باشد. اعتماد اجتماعی در جامعه می‌تواند سنگ بنای مشارکت باشد. ابتدا باید دولت اطلاعات را به صورت شفاف به مردم ارائه دهد و در جامعه نیز فرهنگ مشارکت بنا نهاده شود تا شرایط لازم برای مشارکت اقتصادی مهیا شود. در صورتی که اعتماد بین مردم و دولت برقرار شود می‌توان گفت که مقدمات اقتصاد مقاومتی و مردمی در جامعه مهیا شده است اما اعتماد اجتماعی بین مردم و دولت شرط کافی نیست و بایستی این اعتماد در بین مردم نیز حصول شود که در مطالعات شفاهی ثابت و مارزی کریمی (۱۴۰۳) به خوبی به آن اشاره گردیده است. در این صورت مردم می‌توانند انواع تعاونی‌های اقتصادی را در منطقه ایجاد کنند و با اعتمادی که حاصل شده دولت نیز می‌تواند برخی امور مدیریتی نظیر صادرات و واردات و فرایند توزیع را به مردم واگذار کند. وقتی فرایند اقتصاد مردمی با شد مردم در مقابل تهدیدات خارجی واکنش نشان می‌دهند و اجازه نمی‌دهند که اقتصاد کشور فلج شود. نتایج ضریب همبستگی پیرسون نیز بر این امر صحنه گذاشته است. این آزمون ارتباطی بین مؤلفه‌های مشارکت و تهدید اقتصادی را نشان نمی‌دهد. بیشترین ارتباط مربوط به مؤلفه پایداری و مشارکت است که همبستگی آن‌ها $0/284$ به دست آمده است. همبستگی مؤلفه‌های پایداری و تهدید اقتصادی نیز $0/224$ می‌باشد.

پایداری در اقتصاد به استفاده از توان داخلی کشور، افزایش کیفیت تولید، استفاده از کالاهای داخلی و ... بستگی دارد که در برخی موارد بدون مشارکت مردم تحقق آن سخت به نظر می‌رسد. یکی از مهم‌ترین موانع پایداری تهدیداتی است که از خارج تحمیل می‌شود که در مطالعات هاشمی دیزج و همکاران (۱۴۰۳) به آن اشاره شده است. در بین مؤلفه‌های تهدیدات خارجی اقتصاد کیفیت نامناسب کالاهای تولید داخل ($4/26$) به عنوان مهم‌ترین تهدید تلقی می‌شود. زمانی که سطح تولید در داخل کاهش یابد سطح اشتغال نیز به طبع آن کاهش خواهد یافت (میانگین $4/18$) و وقتی نیازهای کشور در داخل تأمین نشود به ناچار به سمت کالاهای خارجی سوق پیدا می‌کند ($4/1$) و کالاهای تولید داخل کاهش پیدا می‌کند ($4/08$). وقتی چنین وضعیتی در کشور حاکم باشد تحریم‌های کشورهای بیگانه صادرات جبران‌ناپذیری وارد می‌کند و کشور را دچار بحران عمیق اقتصادی می‌کند (تحریم‌های بانکی و مالی با میانگین $4/03$ و تحریم‌های صادرات و واردات کالا با میانگین $3/98$). رواج فرهنگ غربی با میانگین ۳، ترویج فرهنگ مصرف‌گرایی با $2/81$ ، تغییر فرهنگ به سمت استفاده از کالاهای خارجی با $2/76$ ، رواج مدگرایی با $2/75$ و استفاده از الگوهای خارجی و غربی با $2/74$ دیگر عوامل و تهدیدات خارجی اقتصاد کشور محسوب می‌شود. بدین ترتیب مشاهده می‌شود که مشکلات تهدید اقتصادی به صورت زنجیروار به هم وصل شده و سلسله‌ای از مشکلات و موانع را در راستای پایداری اقتصادی ایجاد می‌کنند.

منابع

- بدری، سیدعلی و نعمتی، مرتضی (۱۳۸۸): «برنامه ریزی راهبردی توسعه اقتصادی با رویکرد مشارکتی مطالعه موردی: بخش مرکزی شهرستان لنگه»، پژوهش‌های جغرافیای انسانی، شماره ۶۸، تابستان ۱۳۸۸، صص ۸۳-۶۹.
- خبازی، معصومه (۱۳۹۲): «بررسی عوامل مؤثر بر مشارکت مردمی در توسعه پایدار شهر خلخال»، پایان‌نامه کارشناسی ارشد علوم اجتماعی، دانشگاه آزاد خلخال، استاد راهنما: کورش غلامی.

- خمرانی، غلامرضا و بلوچ، اسماعیل (۱۳۹۳)؛ «بررسی نقش مشارکت دولت و مردم در توسعه اقتصادی، اجتماعی و کالبدی (مطالعه‌ی موردی روستاهای بخش مرکزی شهرستان نیمروز؛ روستاهای ساختمان، ادیمی، چرک و قائم‌آباد)»، اولین همایش ملی ارزیابی مدیریت و آمایش محیط زیستی در ایران، اداره کل حفاظت محیط زیست استان همدان، آذر ۱۳۹۳.
- رحمانی، فرشاد (۱۳۹۷)؛ «تحلیل نقش آمایش سرزمین در تابآوری اقتصاد روستایی؛ مطالعه موردی: دهستان چشمه‌سرا»، پایان نامه کارشناسی ارشد آمایش سرزمین، دانشگاه ارومیه، استاد راهنما: علی اکبر تقیلو.
- رئیس‌وانانی، زینب (۱۳۹۵)؛ «تأثیر شاخص توسعه انسانی بر پایداری اقتصادی در کشورهای منتخب»، پایان نامه دوره کارشناسی ارشد علوم اقتصادی، دانشگاه مازندران، استاد راهنما: احمد جعفری صمیمی.
- سرور، رحیم، موسوی، میرنجف و دانیالی، ته‌مینه (۱۳۹۰)؛ «رابطه‌ی مشارکت محلی و توسعه‌ی روستایی در شهرستان میان‌دوآب: مطالعه‌ی موردی بخش مرحمت‌آباد»، فصلنامه روستا و توسعه، سال ۱۴، شماره ۲، صص ۱۳۷-۱۱۷.
- شفیعی ثابت، ناصر، و کریمی مارزی، فاطمه. (۱۴۰۳). مدلسازی شناخت و تحلیل سازوکارهای سرمایه اجتماعی و اثرات آن بر پایداری اقتصاد سکونتگاه‌های روستایی (بخش مرکزی شهرستان جیرفت) جغرافیا و روابط انسانی، ۶(۴) (پیاپی ۲۴)، ۴۵۰-۴۶۹.
- طاهری صفار، مرجان، ابولحسنی، لیلی، شاهنوشی فروشانی، ناصر (۱۳۹۴)؛ «تعیین شاخص‌های ارزیابی پایداری اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی سدهای بزرگ»، سومین همایش ملی پژوهش‌های محیط زیست و کشاورزی ایران، مرداد ۱۳۹۴.
- قربانی، محمد (۱۳۹۳)؛ «موانع توسعه اقتصادی در آسیای مرکزی»، پایان نامه کارشناسی ارشد رشته مطالعات منطقه‌ای گرایش آسیای مرکزی و قفقاز، دانشگاه علامه طباطبایی، استاد راهنما: علی آدمی.
- قربانی، مهدی (۱۳۹۷)؛ «الگوی ایرانی مشارکت و توانمندسازی جوامع محلی با رویکرد شبکه اجتماعی»، طرح تحقیقی پردیس کشاورزی و علوم طبیعی تهران.
- کارگر، بهمن و سرور، رحیم (۱۳۹۰)؛ «شهر، حاشیه و امنیت اجتماعی». تهران، سازمان جغرافیایی نیروهای مسلح.
- کلانتری، خلیل (۱۳۹۰)؛ «برنامه ریزی و توسعه منطقه‌ای». تهران، انتشارات خوشبین.
- کلانتری، خلیل (۱۳۹۱)؛ «برنامه‌ریزی فضایی و آمایش سرزمین»، مهندسین مشاور طرح و منظر، چاپ اول.
- مرکز آمار ایران، سالنامه اماری استان همدان (۱۳۹۵).
- وظیفه‌شناس، رسول، حسین‌زاده‌دلیر، کریم، خلیجی، محمد علی (۱۳۹۴)؛ «نقش شهر بناب در توسعه‌ی اقتصاد پایدار منطقه‌ای با رویکرد مدل‌های اقتصادی-جمعیتی»، فصلنامه آمایش محیط، شماره ۳۴، صص ۶۴-۴۵.
- هاشمی دیزج، عبدالرحیم؛ داوری کیش، راضیه؛ جعفری، مهدی؛ و ساناز صفایی (۱۴۰۳)، تأثیر شکنندگی اقتصادی و جغرافیایی بر پیچیدگی اقتصادی (رهیافت گشتاور تعمیم یافته) جغرافیا و روابط انسانی، دوره ۷، شماره ۱ - شماره پیاپی ۲۵، ۸۹-۶۴.
- Andre C.Vianna, Andre V.Mollick (2018), Institutions: Key variable for economic development in Latin America, Journal of Economics and Business, Volume 96, March-April 2018, Pages 42-58.
- Carl Grodach (2011), Barriers to sustainable economic development: The Dallas-Fort Worth experience, Cities, Volume 28, Issue 4, August 2011, PP 300-309.

- Huiqiong Duan, Thomas Snyder, Weici Yuan(2018), Corruption, economic development, and auto loan delinquency: Evidence from China, *Journal of Economics and Business*, Volume 99, September–October 2018, pp28-38.
- Mark Everard, James, Longhurst Reasserting(2018) the primacy of human needs to reclaim the ‘lost half’ of sustainable development, *Science of The Total Environment*, Volume 621, 15 April 2018, pp 1243-1254.
- Martin Guzman, Jose Antonio Ocampo, Joseph E. Stiglitz (2018), Real exchange rate policies for economic development, *World Development*, Volume 110, October 2018, pp51-62.
- Norsiah Hami, Mohd Razali Muhamad, Zuhriah Ebrahim(2015), The Impact of Sustainable Manufacturing Practices and Innovation Performance on Economic Sustainability, *Procedia CIRP*, Volume 26, 2015, PP 190-195.
- Pau Huguet, Ferran Reinout, Heijung, Joost, 2018, Critical Analysis of Methods for Integrating Economic and Environmental Indicators, *Ecological Economics*, Volume 146, April 2018, pp549-559.
- Prashant Palviaa, Naveed, Baqirb, Hamid Nemati (2018), ICT for socio-economic development: A citizens’ perspective, *Information & Management*, Volume 55, Issue 2, March 2018, PP 160-176.
- Yongping Wei, Shuanglei Wu, Zelalem Tesemma (2018), Re-orienting technological development for a more sustainable human–environmental relationship, *Current Opinion in Environmental Sustainability*, Volume 33, August 2018, Pages 151-160.